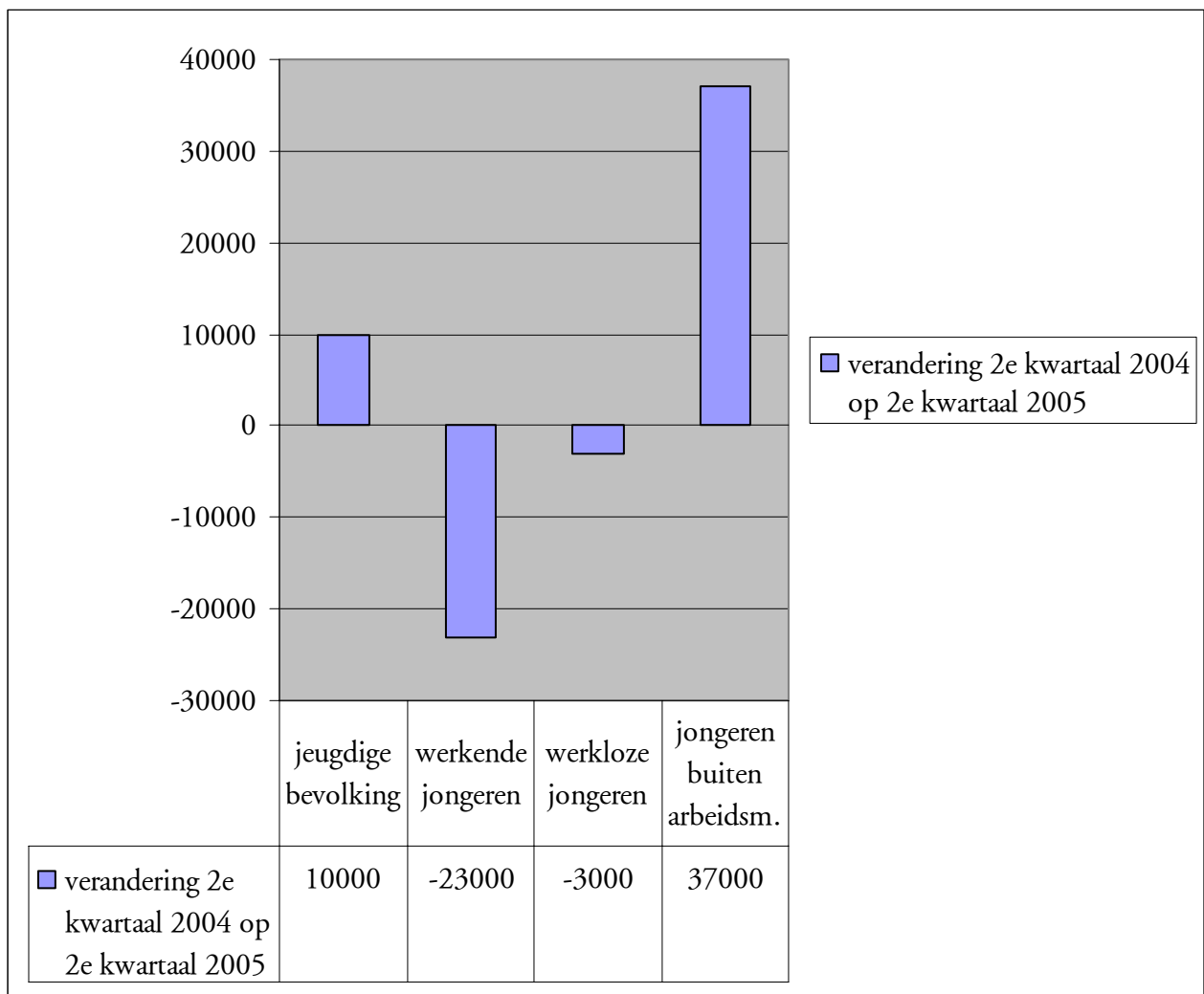


Arbeidsmarktpositie jongeren

- De jeugdwerkloosheid daalt niet doordat meer jongeren een baan vinden maar doordat ze langer op school blijven.
- Het aantal jongeren met een baan of op zoek naar een baan nam daardoor sterk af.
- Het participatie-effect is vooral groot bij het jongste deel van de jongeren. Daar is ook de werkloosheid het hoogst.
- Het positieve effect van de laagconjunctuur op de onderwijsdeelname levert een kwalitatief voordeel voor de toekomst op.
- Voorkomen moet worden dat de jeugdige werklozen van nu de verloren generatie van de nabije toekomst worden.

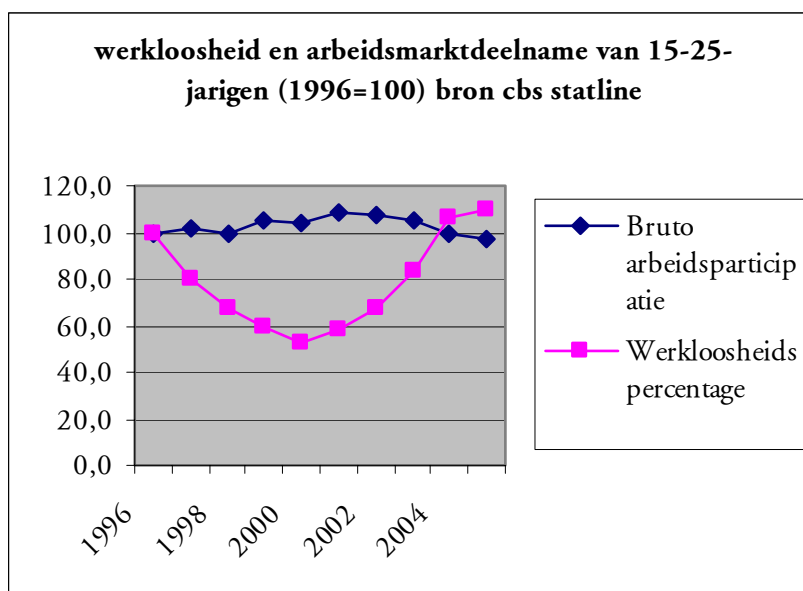
De jeugdwerkloosheid is schijnbaar over een voorlopig hoogtepunt heen. Tussen 2001 en eind 2004 nam het aantal werkloze jongeren nog toe met 50.000. Cijfers van CBS en CWI lijken nu te duiden op een keerpunt. Het aantal jeugdige werklozen neemt niet langer toe. Kijken we naar het voor het seizoen gecorrigeerde cijfer van het CBS over het tweede kwartaal van 2005 dan zien we zelfs een lichte afname ten opzichte van 2004.

Figuur 1: 15-25-jarigen en hun positie op de arbeidsmarkt; verandering van 2004 op 2005



Toch kan niet gesteld worden dat jongeren vaker een baan vinden, in tegendeel. Figuur 1 laat zien hoe dat zit. Daarin zijn alle jongeren opgedeeld in drie categorieën: werkende jongeren, werkloze jongeren en jongeren buiten de arbeidsmarkt. In een jaar tijd nam het aantal jongeren met 10.000 toe. Tegelijkertijd nam het aantal jongeren met een baan met 23.000 af. Verwacht zou mogen worden dat 10.000 jongeren erbij en 23.000 jongeren minder een baan bij elkaar 33.000 extra werkloze jongeren oplevert. Dat gebeurde echter niet. Het aantal werkloze jongeren nam met 3000 af. De verklaring zit in de laatste categorie: de jongeren buiten de arbeidsmarkt. Die categorie nam met 37.000 toe. (1000 te veel door afrondingsverschillen). Jongeren blijven langer op school in verband met de geringere kansen op de arbeidsmarkt¹⁰. Jongeren doen het dus niet beter op de arbeidsmarkt, maar ze blijven langer op school. De groei van de jeugdwerkloosheid is dus sterk gematigd door met de laagconjunctuur toenemende kleefkracht van de schoolbankjes. Deze tendens is ingezet in 2002 en hangt nauw samen met de werkloosheidsontwikkeling. Het zgn. discouraged worker-effect is dus bij jongeren heel sterk. Dat is ook niet verwonderlijk. Het aantal vacatures voor jongeren daalde tussen 2001 en 2004 met ruim 80%¹¹. Wanneer er dan alternatieven voorhanden zijn in de vorm van onderwijs, dan is de keus snel gemaakt. Tot 2001 nam de jeugdwerkloosheid sterk af en nam het percentage jongeren dat als werkende of als werkzoekende op de arbeidsmarkt actief was toe. Gesproken werd over groenpluk. Aangelokt door de goede mogelijkheden op de arbeidsmarkt verlieten steeds meer jongeren voortijdig het onderwijs. Dat leidde zelfs tot een zorgelijke ontwikkeling ten aanzien van het gemiddelde opleidingsniveau van nieuwe toetreders op de arbeidsmarkt. In 2002 kwam, als gevolg van de afnemende vraag naar (jongere) werknemers, de ommekeer. In 2004 was de arbeidsmarktdeelname van jongeren gedaald tot op het niveau van 1996 om vervolgens verder te zakken tot onder dit niveau halverwege 2005.

Figuur 2: werkloosheid en arbeidsmarktdeelname van 15-25-jarigen (1996=100)
(bron: CBS Statline)



Een deel van dit effect is bereikt doordat jongeren die anders hun opleiding dual vorm gaven, nu een zelfde opleiding volgen via een grotendeels schools traject. In

¹⁰ Binnen de leeftijds categorie 15-25-jarigen nam het aandeel van de 15-18-jarigen ook iets toe. Dat verklaart ongeveer 1/3 procentpunt van de afnemende arbeidsmarktdeelname. (hoe jonger, hoe vaker nog op school)

¹¹ CBS Webmagazine 29 augustus 2005.

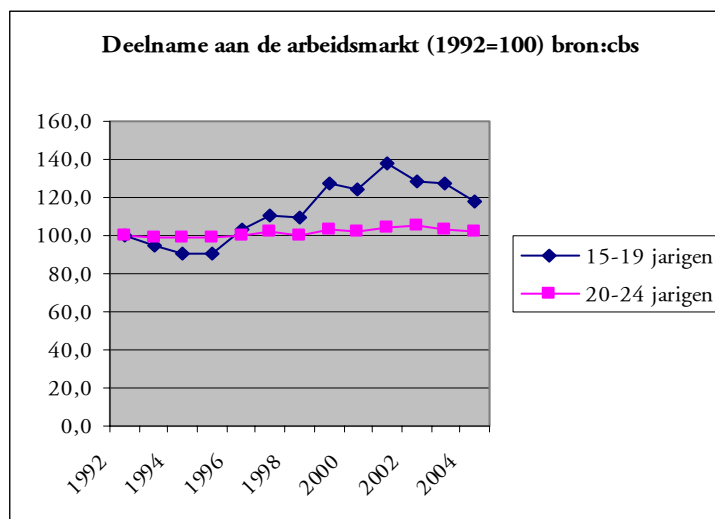
onderwijstermen: er trad een verschuiving op van BBL naar BOL. De mogelijkheid om voor een duale of voor een theoretische leerweg te kiezen betekent een stukje flexibiliteit dat in laagconjunctuur remmend werkt op de jeugdwerkloosheid en in hoogconjunctuur het aanbod verruimt.

Daarnaast is er wel degelijk sprake van een toenemende onderwijsdeelname. Het aantal jongeren in het MBO nam tussen 2001 en 2004 met 6% toe en het aantal jongeren in het HBO/WO zelfs met 9%¹². Dat betekent dat, mede dankzij de situatie op de arbeidsmarkt, het opleidingsniveau van de bevolking zich weer positiever ontwikkelt dan in de achter ons liggende jaren van hoogconjunctuur het geval was.

Het effect van de participatiegraad op de werkloosheid moet niet onderschat worden. Eén procentpunt meer of minder participatie betekent globaal 4 procentpunten meer of minder werkloosheid. De afnemende participatiegraad van jongeren en de toegenomen onderwijsdeelname van de afgelopen jaren hebben Nederland derhalve behoed voor een explosieve ontwikkeling van de jeugdwerkloosheid. Figuur 3 laat zien dat de schommelingen in de arbeidsdeelname van jongeren vooral bij de 15-19-jarigen zitten. Dat wettigt de verwachting dat de invloed van de conjunctuur op het moment dat men van school af gaat vooral bij de onderste helft van de arbeidsmarkt groot is. Degenen die vanwege school op 20-jarige leeftijd of ouder nog niet aan de arbeidsmarkt deelnemen zijn over het algemeen bezig met een hogere opleiding. Laagconjunctuur kan derhalve naast een verschuiving van BBL naar BOL vooral leiden tot terugdringen van uitval uit het onderwijs voordat men een zgn. startkwalificatieniveau heeft bereikt. Ook het werkloosheidsniveau verschilt sterk tussen de categorie 15-19-jarigen en de 20-24-jarigen. In 2004 was de werkloosheid onder de jongste jongeren bijna 19%.

Figuur 3: Deelname aan de arbeidsmarkt (1992=100)

(bron: CBS Statline)



Het is al met al te hopen dat de werkgelegenheidsontwikkeling fors aantrekt voordat de jongeren die hebben gekozen voor een langere onderwijsdeelname hun opleiding afronden. Dat is temeer van belang daar in de tweede helft van 2004 en in de eerste helft van 2005 een groot aantal ouderen, vermoedelijk mede uit onzekerheid omtrent de prepensioenverwachtingen, vervroegd de arbeidsmarkt heeft verlaten. Degenen die dus in de komende jaren ruimte zouden gaan maken voor jongeren hebben dat nu al gedaan. In de huidige jeugdwerkloosheidscijfers zit derhalve al een voorschot op de uitstroom door vergrijzing verwerkt.

¹² CBS Webmagazine 29 augustus 2005.